

Asia: VN/8871/2019

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Taustatiedot

Onko vastaaja

joku muu

Vastaajatahon virallinen nimi

Familiar Oy

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot

Marina Lampinen, marina.lampinen@mehilainen.fi

Viranomaisille: Lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä

-

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

1. Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?

-

2. Voidaanko esityksellä kehittää pelastustoimen palvelujen saatavuutta, yhdenmukaisuutta ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti? Varmistaako esitys pelastustoimen pelastustoiminnan ja sosiaali- ja terveystoimen ensihoitopalvelujen synergiahyödyt? Jos ei, miten ehdotusta tulisi kehittää?

-

3. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

-

Kysymyksiä sote-maakuntalaista

4. Muodostaako sote-maakuntalaki tarkoituksenmukaisen yleislain tulevien sote-maakuntien hallinnon ja talouden järjestämiselle?

-

5. Sote-maakuntalain 6 §:ssä säädetään maakunnan mahdollisuudesta alueellaan ottaa hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä sekä harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa, joka tukee sen lakisääteisten tehtävien toteuttamista. Tukeeko ehdotettu sääntely maakunnan itsehallinnon toteuttamista?

-

6. Sote-maakuntalain 5 luvussa säädetään sote-maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista. Ovatko osallistumisoikeudet turvattu esityksessä riittävällä tavalla?

-

7. Sote-maakuntalain 8 luvussa säädetään sote-maakuntien yhteistoiminnasta. Onko siitä esitetty säädettäväksi sote-maakuntien toiminnan ja yhteistyön näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

-

8. Sote-maakunnan talouden ohjaus perustuu erityisesti sote-maakuntalakiin ja sote-maakuntien rahoituslakiin. Ohjaavatko sote-maakuntien rahoitusmalli ja sote-maakuntalain mukainen taloudenohjausmekanismi sote-maakuntien taloudenhoitoa tarkoituksenmukaisella tavalla?

-

9. Sote-maakuntalain 3 luvussa säädetään muun ohella sote-maakunnan lainanottovaltuudesta sekä investointien ohjauksesta koko julkisen talouden tasapainon huomioon ottavalla tavalla. Sote-maakunnille siirtyvien toimitilojen hallinnoinnista ei esitetä erikseen säädettäväksi. Turvaako ehdotettu investointien rahoitus- ja ohjausmalli tarpeellisten investointien toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla? Vastauksessa voi ottaa kantaa toimitilojen hallinnoinnin järjestämiseen paikallisella, alueellisella tai valtakunnallisella tasolla.

-

10. Maakuntalain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

11. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntalaista.

-

Kysymyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista

12. Muodostaako sote-järjestämislaki tarkoituksenmukaisen yleislain julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle?

ei

13. Turvaavatko sote-järjestämislain säännökset sosiaali- ja terveystalvelujen yhdenvertaisen saatavuuden?

ei

14. Varmistaako laissa esitetty tehtävien määrittely kunnan ja maakunnan osalta väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteutumisen? ”

-

15. Turvaako 8 §:n sääntely sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun toteutumisen riittäväällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla?

ei

16. Onko 12 §:n sääntely ostopalvelujen hankkimisesta ja 12 a §:n sääntely vuokratyövoiman käytöstä tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

ei

17. Ovatko 13 §:n mukaiset yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset perusteltuja

ei pääosin

18. Onko 16 §:n sääntely yksityisen palveluntuottajan alihankinnasta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

ei

19. Onko sote-maakuntien yhteistyöaluetta ja yhteistyösopimusta koskeva 33–36 §:n sääntely kokonaisuudessaan tarkoituksenmukainen?

-

20. Turvaako 37 §:n sääntely kaksikielisten sote-maakuntien yhteistyöstä osaltaan ruotsinkielisten palveluiden saatavuuden?

-

21. Onko 49 §:n sääntely valmiuskeskuksesta tarkoituksenmukainen ja perusteltu?

-

22. Minkä sote-maakunnan tehtäväksi tulisi säätää ruotsinkielisten palvelujen kehittämisen tukeminen (31 §) koko maassa?

-

23. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

24. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista.

-

Kysymyksiä pelastustoimen järjestämislaista

25. Lain 8 §:ssä ehdotetaan säädettävän pelastustoimen järjestämisen valtakunnallisista tavoitteista. Säännöksessä luetellaan asiat, jotka valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa on määriteltävä. Luettelo ei ole tyhjentävä. Ovatko säännöksessä luetellut kohdat tarkoituksenmukaisia?

-

26. Mikä pitäisi lisätä/mikä pitäisi poistaa?

-

27. Lain 13 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan seuranta- ja arviointivelvollisuudesta. Lisäksi lain 16 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan pelastustoimen omavalvonnasta. Onko sote-maakunnille ehdotettu seuranta-, arviointi- ja omavalvontakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

-

28. Pelastustoimen järjestämislain 5 pykälässä säädetään tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Ovatko säännöksessä esitetyt koottavat tehtävät perusteltuja?

-

29. Mitä kansainvälisessä pelastustoiminnassa hyödynnettäviä erityisresursseja (kalusto, muodostelmat) olisi tarkoituksenmukaista koota jonkun maakunnan/maakuntien hoidettavaksi?

-

30. Mitä kansainvälisen avunannon ja vastaanottamisen edellyttämiä toimintoja (hälyttäminen, varustaminen jne.) olisi tarkoituksenmukaista koota johonkin maakuntaan/maakuntiin ja jos kyllä, mihin maakuntaan/maakuntiin?

-

31. Pelastustoimen järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

32. Muut vapaamuotoiset huomiot pelastustoimen järjestämislaista.

Kysymyksiä voimaanpanolaista

33. Sote-maakuntien aluejaon pohjana on kuntaperusteinen maakuntajako, josta säädetään voimaanpanolain 5 §:ssä. Onko ehdotettu aluejako tarkoituksenmukainen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen näkökulmasta?

34. Sote-maakuntarakennelain 3 §:n mukaan maakuntajako toimii nykyiseen tapaan myös muiden valtion aluejakojen perustana. Lisäksi maakuntajako toimii maakuntien liittojen toimialuejaon pohjana. Onko ehdotettu 5 §:n mukainen aluejako tarkoituksenmukainen muun aluehallinnon näkökulmasta?

35. Lakiehdotuksessa Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakuntia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava siirtyisivät Etelä-Savosta Pohjois-Savoon. Muutos vaikuttaa sekä sote-maakuntaan että valtion aluejakojen pohjana olevaan maakuntajakoon. Mihin maakuntaan näiden kuntien tulisi kuulua ja mitä vaikutuksia vaihtoehtoilla olisi lausunnonantajan toimintaa:

36. Lakiehdotuksessa Uudenmaan maakunnan alueella sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaisi neljä sote-maakuntaa (Itä-Uusimaan sote-maakunta, Keski-Uusimaan sote-maakunta, Länsi-Uusimaan sote-maakunta, Vantaa-Keravan sote-maakunta) sekä Helsingin kaupunki, joka ei kuuluisi mihinkään sote-maakuntaan. Muiden aluejakojen osalta Uudenmaan nykyinen maakunta olisi yksi kokonaisuus. Onko ehdotettu sääntely aluejakojen näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

37. Turvaako väliaikaisten toimielinten kokoonpano ja laissa säädetyt tehtävät uudistuksen toimeenpanon (7 - 8 §)?

38. Voimaanpanolain 4 luvun mukaan sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymät, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtäviin liittyvä kuntien ja eräiden kuntayhtymien irtain omaisuus, lomapalkkavelka ja sopimukset siirtyvät sote-maakunnille. Kuntien toimitilat ja kiinteistöt jäävät kuntien omistukseen. Onko omaisuusjärjestelyjä koskeva ratkaisu hyväksyttävä?

39. Voimaanpanolain 4 luvussa säädetään kuntien oikeudesta saada valtiolta korvaus uudistukseen liittyvien omaisuusjärjestelyjen aiheuttamista välittömistä kustannuksista sekä korvausmenettelystä. Korvaus kohdistuisi ensisijaisesti kunnille ja kuntayhtymille jääviin omaisuuseriin, esimerkiksi siirtymäajan jälkeen käytöstä poistuvien toimitilojen kustannuksiin. Onko kompensatiosääntely hyväksyttävä?

40. Voimaanpanolain 17 §:n mukaan kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluja tuottavissa organisaatioissa työskentelevä henkilöstö siirtyisi maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Lisäksi henkilöstö, joka muualla kunnan hallinnossa tai

tukipalveluissa tekee pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, siirtyisi maakuntien palvelukseen. Onko henkilöstön siirtymisestä esitetty säädettäväksi henkilöstön aseman näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

-

41. Onko 28 §:n mukainen ulkoistamissopimusten mitättömyyttä koskeva sääntely perusteltu ja turvaako se osapuolten aseman riittävästi?

ei

42. Turvaako Kärkullan toiminnan jakamista koskevat ehdotukset sen toiminnan jatkuvuuden sote-maakuntien toimintana?

-

43. Uudistus tulisi ehdotuksen mukaan voimaan vuoden 2023 alusta. Onko uudistus toteutettavissa uudistuksessa ehdotetussa aikataulussa?

-

44. Voimaanpanolain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

45. Muut vapaamuotoiset huomiot voimaanpanolaista.

-

Kysymyksiä maakuntien rahoituslaista

46. Valtio rahoittaa pääosin perustettavien sote-maakuntien toiminnan, eli vastuu sosiaali- ja terveyspalveluiden ja pelastustoimen rahoittamisesta osoitetaan valtiolle. Onko ratkaisu uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

-

47. Valtion rahoituksen taso kullekin varainhoitovuodelle perustuu lähtökohtaisesti sote-maakuntien edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin. Valtion rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain arvioidun palvelutarpeen muutoksen (7§), kustannustason (hintojen) (8 §), tehtävämuutosten (9 §) sekä toteutuneiden kustannusten perusteella (10 §). Palvelutarpeen muutoksen osalta esitykseen sisältyy valtion rahoituksen kasvua osittain hillitsevä tekijä siten, että arvioidusta tarpeen muutoksesta huomioidaan 80 %:n osuus kolmannesta vuodesta lähtien (36 §). Lisäksi sote-maakunnalla on oikeus lisärahoitukseen, edellyttäen, että lain 11 §:ssä tarkoitettut edellytykset täyttyvät. Onko sote-maakunnilla riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä?

-

48. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 3) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

-

49. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *pelastustoimen tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 4) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

-

a) Onko maakuntien rahoitukselle vuosille 2023–2029 esitetty siirtymäaika riittävä?

-

b) Onko toistaiseksi pysyvä enimmäismuutostasaus kannatettava?

-

51. Valtion rahoitus maksetaan sote-maakunnalle kuukausittain viimeistään kuukauden ensimmäisenä päivänä. Varainhoitovuoden tammikuussa ja kesäkuussa maksetaan molempina 2/12 koko vuoden rahoituksesta ja muina kuukausina jäljelle jäävä rahoitus yhtä suurina erinä (25 §). Sen lisäksi vuoden 2023 rahoituksen tammikuun maksuerästä puolet maksetaan sote-maakunnalle vuoden 2022 joulukuun 1 päivänä (37 §). Onko rahoituksen maksatuksen aikataulu maksuvalmiuden ja kassan hallinnan kannalta tarkoituksenmukainen?

-

52. Maakuntien rahoituslain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

53. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntien rahoituslaista.

Kuntien rahoitusta koskeva lainsäädäntö

-

54. Ovatko valtionosuusjärjestelmään esitetyt, sote-uudistuksesta aiheutuvien merkittävien kuntakohtaisten muutosten lieventämiseksi esitetyt tasausjärjestelyt hyväksyttäviä ja riittäviä (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 29 ja 30 §)?

-

55. Ovatko valtionosuuskriteerit sekä niiden painotukset yleisesti ottaen perusteltuja (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, luku 2 sekä luonnos valtioneuvoston asetukseksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta)?

-

56. Kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

57. Muut vapaamuotoiset huomiot kuntien rahoitusta koskevasta lainsäädännöstä.

-

Verolainsäädäntö

58. Pidätkö maakuntien rahoituksen keräämiseksi esitettyjä verojärjestelmän muutoksia hyväksyttävänä?

-

59. Verolainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

60. Vapaamuotoiset huomiot verolainsäädännöstä.

-

Maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskeva lainsäädäntö

61. Kunnallista henkilöstöä koskevan lainsäädännön soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi koskemaan myös maakuntien henkilöstöä. Maakuntien työnantajaedunvalvontaa hoitaisi uudella lailla säädettävä Kunta- ja maakuntatyönantajat KT. Onko henkilöstön asemasta ja työnantajaedunvalvonnasta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

-

62. Onko eläkkeiden rahoittamisesta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

-

63. Vapaamuotoiset huomiot henkilöstön asemasta ja/tai työnantajaedunvalvonnasta sekä eläkkeistä.

-

Uusimaa-laki

64. Turvaako Uudenmaan erillislaki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen alueella yhdenvertaisesti muuhun maahan verrattuna?

-

65. Turvaavatko HUSin lakisääteisiä tehtäviä koskevat säännökset erikoissairaanhoidon järjestämisen sekä yliopistollisen sairaalan tutkimus-, kehittämis- ja opetustehtävät (5 §)?

-

66. Onko terveydenhuollon järjestämistä vastuun jakautumisesta Uudellamaalla esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti (Uudenmaan sote-maakuntien ja Helsingin kaupungin ensisijainen järjestämistä vastuu, HUSin lakisääteiset tehtävät ja HUS-järjestämissopimus; 4, 5 ja 10 §)?

-

67. Ovatko Helsingin kaupungin talouden eriyttämistä koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia ja riittäviä turvaamaan toiminnan vertailtavuuden muuhun maahan nähden (5 luku)?

-

68. Uusimaa-lain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

69. Vapaamuotoiset huomiot Uudenmaan erillislaista?

-

Yleishallintoa koskevat lait

70. Yleishallintoa koskevien lakien pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

71. Vapaamuotoiset huomiot yleishallintoa koskevasta lainsäädännöstä.

-

Kysymyksiä sote-maakuntarakennelaista

72. Sote-maakuntarakennelaissa säädetään maakuntajaosta, joka toimii myös sote-maakuntien alueiden pohjana. Lisäksi laissa säädetään sote-maakuntien muuttamisesta, joka johtaa myös vastaavalla alueella maakuntajaon muutokseen. Onko esitetty sote-maakuntien ja niiden pohjana olevan maakuntajaon suhde sekä jaon muutosprosessi kriteereineen selkeä ja tarkoituksenmukainen ottaen huomioon maakuntajaon merkityksen muille aluejaoille?

-

73. Pidättekö esitettyjä edellytyksiä sote-maakuntien muuttamiseksi tarkoituksenmukaisena sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen näkökulmasta? (erityisesti sote-maakuntarakennelain 2, 5 ja 10 §:t)

-

74. Sote-maakuntarakennelain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

75. Muut vapaamuotoiset huomiot sote-maakuntarakennelaista.

Maakuntien ohjaus

76. Valtion ohjausta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen järjestämisessä vahvistettaisiin. Onko tämä uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltua?

ei

77. Ministeriöt ja maakunta kävisivät vuotuiset neuvottelut, joissa tarkasteltaisiin maakunnan toimintaa ja taloutta toteumatietojen ja ennusteiden näkökulmasta. Lisäksi erilliset ohjausneuvottelut käytäisiin vuosittain yhteistyöaluekohtaisesti. Onko neuvottelujen tavoite ja käsiteltävä asiakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

ei pääosin

78. Maakuntien ja valtioneuvoston välille suunnitellaan ministeriöiden ja järjestämisvastuussa olevien tahojen vuorovaikutukseen perustuvaa aktiivista ohjausta, joka perustuisi avoimeen näkemysten ja tietojen vaihtoon sekä järjestäjien toiminnan ja talouden jatkuvaluonteiseen arviointiin. Onko ohjausmalli uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltu?

-

Uudistuksen vaikutukset

79. Vaikutusten arvioinnissa on kuvattu ehdotuksen keskeiset vaikutukset. Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, tarkennettava tai täydennettävä?

-

80. Onko uudistuksen muutuskustannukset tunnistettu ja arvioitu asianmukaisesti?

-

81. Uudistuksesta aiheutuvia ICT:n ja tiedonhallinnan muutuskustannuksia on arvioitu hallituksen esityksen vaikutusarvioinneissa edellisen vaalikauden maakunta- ja sote-valmistelussa tunnistettujen kustannusarvioiden perusteella. Millaisia tarkennuksia ja täydennyksiä nyt esitettyihin arvioihin tulisi tehdä?

-

82. Näkemyksenne muista mahdollisista ICT- ja digiasioihin liittyvistä vaikutuksista ehdotetussa palvelurakenteessa?

-

a) vuosina 2021-2022?

-

b) vuosina 2023-2024?

-

c) vuodesta 2025 alkaen?

-

a) vuosina 2021-2022?

-

b) vuosina 2023-2024?

-

c) vuodesta 2025 alkaen?

-

85. a) Tulisiko arvionne mukaan sote-maakunnille siirtyviä hankintasopimuksia mitätöitymään järjestämisvastuuta ja ostopalveluja koskevan sääntelyn nojalla?

-

b) jos kyllä, mikä olisi mitätöityvien sopimusten euromääräinen arvo?

-

c) liittyisikö arvionne mukaan mitätöityviin sopimuksiin yksityisille palveluntuottajille hyödyttömiksi jääviä investointeja, mitä nämä välittömät hyödyttömäksi jäävät investoinnit olisivat ja kuinka suurista menetyksistä olisi kyse?

-

Uudistuksen toimeenpanon tuki

86. Mihin aiheisiin liittyvää valtakunnallista tukea katsotte tarvitsevanne sote- ja maakuntauudistuksen alueelliseen toteutukseen?

-

muuta, mitä?

-

Muut kysymykset

87. Mahdolliset ehdotukset käsitteen ”sote-maakunta” korvaamiseksi jollain muulla käsitteellä.

-

88. Ehdotus sote-maakuntanne nimeksi.

-

89. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Suomessa on vallinnut vuosien ajan jaettu ajatus sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän uudistamisen tarpeesta. Tulevaisuuden sote-palveluiden osalta tavoitteena on ollut hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen, sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuden parantuminen ja

yhdenvertaisuus, työvoiman saannin varmistaminen sekä palvelujen integraatio ja kustannusten kasvun hillintä. Familiar jakaa nämä tavoitteet osana laajaa julkisesti rahoitettua sosiaali- ja terveystalouden palvelujärjestelmää. Familiar ei kuitenkaan katso, että hallituksen esittämällä sote-uudistuksella voidaan saavuttaa näitä tavoitteita, vaan pitää esitystä näiden tavoitteiden näkökulmasta epäonnistuneena.

Julkisesti rahoitettujen sosiaali- ja terveystalouden palveluiden saavutettavuus, laatu ja vaikuttavuus ovat keskeiset tekijät yhdenvertaisen palvelujärjestelmän rakentamisessa sekä terveys- ja hyvinvointierojen kasvattamisessa. Erityisen tärkeää palveluiden saavutettavuus, toimivuus ja vaikuttavuus ovat lastensuojelussa, jossa on kyse lasten oikeuksien toteutumisesta sekä koko loppuelämään vaikuttavasta palvelukokonaisuudesta. Hallituksen esitys jättää määrittelemättä tai vähintäänkin epäselväksi sekä keinot että kannustimet terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseen sekä yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseen. Sen sijaan hallituksen esitys rajoittaa erittäin merkittävästi järjestäjien mahdollisuuksia hyödyntää järjestämistehtävänsä toteuttamiseksi yksityisiä palveluntuottajia.

Järjestämisvastuun siirtäminen kunnilta sote-maakunnille on niin ikään esitettyssä muodossa yhdenvertaisuuden näkökulmasta puutteellinen, sillä se ei tarjoa sote-maakunnille tosiasiallista itsehallintoa, eikä sisällä esityksiä siitä, kuinka tavoitteet tosiasiallisesti saavutetaan.

Sama pätee lasten ja nuorten sosiaalipalveluiden näkökulmasta katsottuna. Esityksessä todetaan, että "Lasten ja nuorten sosiaali- ja terveystalouden palvelujen järjestämisvastuun kokoaminen suuremmille toimijoille sote-maakuntiin parantaisi mahdollisuuksia turvata lasten ja perheiden palvelujen saatavuutta ja laatua nykyistä kuntaperusteista järjestelmää paremmin. Oletettavaa on, että alueelliset erot palveluissa kaventuisivat, jonka johdosta lasten ja nuorten yhdenvertaisuus palvelujen saatavuudessa ja niiden laadussa paranisi." Tälle ei kuitenkaan esitetä minkäänlaisia perusteluita tai keinoja, joilla tilanne uudistuksen myötä saavutettaisiin. Samaan aikaan esityksellä pyritään merkittävästi rajaamaan sote-maakuntien oikeutta ostopalveluiden käyttöön, joilla on todistettavasti onnistuttu rakentamaan laadukkaita, saavutettavia ja kustannustehokkaita palveluita.

Esitys ei niin ikään tunnista tulevien sote-maakuntien ominaispiirteitä, vaan pyrkii asettamaan sote-maakunnat yhdenlaiseen muottiin, mikä johtanee alueelliseen epätasa-arvoon palveluverkon ja rahoituksen osalta niin kansallisesti kuin sote-maakuntien sisällä. Yhdistelmä valtiollista ohjausta, valvontaviranomaisten kasvavaa päätösvaltaa sekä maakunnille säädetyt rajoitteita palveluiden järjestämisen osalta johtaa todennäköisesti tehostumukseen, läpinäkyvyyden puutteeseen ja monimutkaiseen rakenteeseen, jossa roolit ja vastuut menisivät ristiin.

Familiar katsoo, että koska esitys ei sisällä tosiasiallisia keinoja kustannusten kasvun hillintään tulevaisuudessa, on riskinä julkisen talouden kuormittuminen ja kantokyvyn heikkeneminen, mikä on lasten- ja nuorten hyvinvoinnin sekä syrjäytymisen ehkäisemisen näkökulmasta erittäin haitallista. Lisäksi palveluiden taso osalla alueista heikkenee sote-maakuntien käytettävissä olevan keinovalikoiman heikentyessä. Lastensuojelussa, jossa jossakin, tarvitaan lasten, nuorten ja perheiden hyvin erilaisiin ongelmiin monimuotoisia palveluita ja monimuotoista

palveluntuottajakenttää. Esityksessä ohitetaan se, että kunkin alueen, niin haja-asutusalueiden kuin kaupunkien, lähtökohdista lähtevä kumppanuus yksityisen sektorin kanssa ja monituottajuus ovat nimenomaisesti olleet keinoja turvata laadukkaat ja saavutettavat palvelut sielläkin, missä julkinen tuottaja ei ole itse kyennyt niitä kustannusten kasvua hillitseväällä tavalla tuottamaan.

Lastensuojelun osalta yksityisen ja julkisen sektorin hyvä yhteistyö on ollut todellisuutta jo vuosikymmenien ajan, yksityisten tuottajien tuottaessa suuren osan erityisesti laitospalveluista palveluista.

Lastensuojelupalvelut sote-uudistuksessa

Esitämme alla huomioita hallituksen esitysluonnokseen tarkemmin.

“Lastensuojelun osalta vaativan sijaishuollon asiakkaat tarvitsevat perustason ja erityistason terveydenhuollon palveluja sekä lastensuojelun ja sosiaalihuollon palveluja. Peruspalvelujen horisontaalinen integraatio sekä erityis- ja peruspalvelujen vertikaalinen integraatio edistäisi erityisesti paljon tukea tarvitsevien lasten ja sijaishuollossa olevien lasten tarpeenmukaisten palvelujen integraatiota. Esityksellä voitaisiin parhaimmillaan parantaa haavoittuvimmassa asemassa olevien lasten palveluja, hillitä lastensuojelun kustannusten kasvua sekä tasata kustannusten jakautumista, kun kustannuksista vastaisivat jatkossa suuremmat sote-maakunnat kuntien sijasta.”

Familiar katsoo, että lastensuojelun kustannusten kasvun hillintä ennaltaehkäisevien palveluiden ja tuen saantia kehittämällä on kannatettavaa ennen kaikkea inhimillisestä näkökulmasta. Avohoidon palveluiden ensisijaisuuden ei kuitenkaan tulisi johtaa tilanteeseen, jossa laitospalveluisten asumisen tukea ja turvallista elinympäristöä tarvitseva lapsi ei pääse näiden palveluiden piiriin ennen kuin viimeisellä mahdollisella hetkellä.

Familiar muistuttaa myös, että sijaishuollossa tehdään hyvää ja toimivaa yhteistyötä kuntien sosiaaliviranomaisten, sivistystoimen, terveyspalveluiden ja erityispalveluiden kanssa ja että sijaishuollon työntekijät, eli lapsen omaohjaajat toimivat tosiasiallisesti lapsen palveluita koordinoivana tahona. Familiar katsoo, että omaohjaajan toimintaedellytysten parantaminen edistäisi merkittäväällä tavalla haavoittuvimmassa asemassa olevien lasten asemaa. Sijaishuollossa asuvat lapset ja nuoret tarvitsevat turvallisen aikuissuhteen, jotta asioiden hoitaminen ja eri palveluiden hyödyntäminen onnistuu lapsen edun mukaisella tavalla. Palveluiden integraation tulee lähteä tällöin sijaishuollon ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän hyvästä ja toimivasta yhteistyöstä.

“Nykyisin kunnat vastaavat kaikista lasten ja nuorten peruspalveluista sekä lastensuojelusta. Lakiehdotus vaikuttaisi merkittäväällä tavalla lasten ja perheiden palveluihin, kun palvelujen järjestämismvastuu jakautuisi kahdelle taholle. Lasten ja perheiden sote-maakuntien

järjestämisvastuulle siirtyisivät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, kuten neuvolan, opiskeluhoollon, perustason terveyden- ja sosiaalihoollon palvelut sekä lastensuojelu. Kuntien opetustoimen järjestettäväksi jäisivät varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä toisen asteen koulutuksen palvelut. Ehdotetun sosiaali- ja terveydenhuollonjärjestämislain mukaan hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kuuluisi sekä kuntien että sote-maakuntien vastuulle, mikä olisi lasten ja nuorten palvelujen näkökulmasta tärkeää”.

Familiar näkee kahden tahon järjestämisvastuussa riskin, kun hallituksen esityksessä samaan aikaan korostetaan kustannusten hillintää ennaltaehkäisevien palvelujen kautta. Lähtökohtana lastensuojelun palveluissa tulee aina olla lapsen ja nuoren sekä perheen etu, ei kustannuskehitys. Palveluiden laatuun ja saatavuuteen vaikuttamalla sekä oikea-aikaisella puuttumisella voidaan kuitenkin saavuttaa erityisesti elinkaari-vaikutuksina myös merkittäviä kustannussäästöjä. Familiar pitää myös palveluiden vastuun hajauttamista riskialttiina. Vaikuttavan lastensuojelun onnistuminen on kiinni toimivasta yhteistyöstä lapsen parhaaksi ja myös uudessa tilanteessa näiden vastuiden tulee olla selkeitä ja toimia lapsen edun mukaisesti, ei vaikeutaa ja monimutkaistaa yhteistyötä.

“Kunnan ja sote-maakunnan välille syntyisi yhdyspinta, joka olisi tarpeen huomioida palveluja suunniteltaessa ja toteutettaessa. Lasten, nuorten ja perheiden palvelut olisi sovitettava yhteen, mikä edellyttäisi sujuvaa tiedonkulkua kuntien ja sote-maakuntien kesken.”

Familiar pitää esitykseen kirjattua tavoitetta tärkeänä ja kannatettavana, mutta huomauttaa, että kuvatus kaltaisia yhdyspintoja ei tosiasiallisesti aina synny edes nykyisessä kuntarakenteessa varsinkaan isommissa kunnissa. Kysymys on yksi organisaatorajat ylittävien ennaltaehkäisevien palvelujen kehittämisen suurista kipupisteistä, johon tulisi kiinnittää vahvasti huomiota sote-uudistuksen mahdollisesti levittäessä vastuun entistä useammalle taholle.

“Sote-maakunnittaisesta tarkastelusta ilmenee, että esimerkiksi Keski-Pohjanmaalla vammaisten laitoshoidossa, Etelä-Pohjanmaalla lastensuojelun laitos- ja perhehoidossa ja Pohjois-Savossa päihdehuollon erityispalveluissa palvelujen ostot yksityisiltä muodostavat erittäin merkittävän kokonaisuuden, mikäli nykyisten kuntien käyttömenoja tarkastellaan sote-maakunnittain. Näissä kolmessa esimerkissä palvelujen ostot ovat lähes 90 prosenttia kyseisten tehtävälajien käyttömenoista. Sote-maakuntien tulee näissä ja muissakin tapauksissa arvioida, ovatko näin suuret ja kattavat palvelujen hankinnat riski järjestämisvastuun kannon ja tarkoituksenmukaisen hankintaosaamisen näkökulmasta”. –

Familiar huomauttaa, että lastensuojelupalveluissa yksityisen ja julkisen välinen hyvä yhteistyö on vuosikymmeniä jatkunut perinne, jonka varaan lastensuojelupalvelut Suomessa pitkälti rakentuvat. Järjestämisvastuuseen kuuluu myös kunnan, tai tulevan sote-maakunnan, taloudellinen kantokyky palveluista huolehtimiseen ja edellä kuvatuissa tapauksissa kunnat ovat ostopalvelusopimuksilla ulkoistaneet samalla käyttöasteisiin liittyvän merkittävän taloudellisen riskin. Kunnan omassa tuotannossa kunta maksaa jatkuvasti juoksevia kuluja myös tyhjästä paikoista ja tämä kustannus voi olla jopa 10-15 % käyttömenoista.

Familiar huomauttaa lisäksi, että laaja ostopalveluiden hyödyntäminen tarkoittaa myös parempaa hankintaosaamista, laajaa kentän ymmärrystä ja hyödyntämistä sekä toimivien prosessien syntymistä kuntien ja yksityisten palveluntuottajien välille.

“Valmistelun yhteydessä on kartoitettu asiakkaiden palvelujen hankintojen nykytilannetta muutamilla alueilla koskien sellaisia palveluja, joissa on vuoden 2018 Kuntatalous-tilaston perusteella tehty erityisen paljon asiakkaiden palvelujen hankintoja. Tämän ja virkavalmistelijoiden asiantuntijanäkemyksen perusteella voi esimerkiksi lastensuojelun laitoshoidon osalta todeta, että sote-maakuntien oman tuotannon lisääminen tukisi järjestämisvastuun vahvempaa toteutumista, koska yksityisen palvelutuotannon käyttö on yleisesti hyvin laajamittaista. Esitys ei todennäköisesti kuitenkaan johtaisi hankintasopimusten mitätöitymiseen tällä tehtäväalueella, vaan ehdotuksen seurauksena sote-maakunnan oman tuotanto tulisi lisääntymään vähitellen. Esimerkiksi Seinäjoen nykytilanteen kartoitus osoittaa, että kyseisellä alueella lastensuojelun laitospalvelujen tuotantorakenne koostuu lukuisista palveluntuottajista. Mikäli tilanne olisi vastaava tulevan Etelä-Pohjanmaan sote-maakunnan muissakin kunnissa, alueen tuotantorakenne todennäköisesti painottuisi vähitellen enemmän kohti omaa tuotantoa hankintasopimusten ajan”

Familiar huomauttaa, että edellä esitetylle näkemykselle oman tuotannon määrän lisääntymisen linkittymisestä järjestämisvastuun vahvempaan toteutumiseen ei esitetä esityksessä minkäänlaisia perusteita. Pikemminkin lastensuojelupalveluiden osalta on perusteltua todeta, että ostopalveluiden laaja saatavuus ja hyödyntäminen on tosiasiallisesti tukenut järjestäjän mahdollisuutta huolehtia asianmukaisesti järjestämistehtävänsä toteutumisesta. Familiar katsoo, että järjestämisen ja tuottamisen käsitteiden ja sisältöjen käyttäminen ristikkäin ei ole tarkoituksenmukaista, vaan järjestämistehtävän huolellinen hoitaminen voi toteutua monenlaisella eri tuotantorakenteella. Ostopalvelujen laaja käyttö on luonut monille alueille monipuolisen ja monimuotoisen palveluntuottajakentän, joka mahdollistaa sekä pienten että suurien yritysten ja kolmannen sektorin toimijoiden kymmenten vuosien aikana kertyneen osaamisen hyödyntämisen.

Lopuksi

Familiar katsoo, että yhdenvertaisuuden takaamiseksi sekä hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamiseksi esitys tulisi valmistella peruslähtökohtiensa osalta uudelleen ja esityksessä tulisi vähintäänkin muuttaa seuraavia asioita. :

-Ehdotettu sote-uudistus rajoittaisi olennaisesti sote-maakuntien itsehallintoa ja toimintavapautta niiden päättäessä järjestämisvastuulleen kuuluvien sote-palveluiden järjestämisestä. Sote-maakunnille tulee mahdollistaa nykyisen kuntalain mukainen aito ja tosiasiallinen itsehallinto ja päätösvalta alueensa palveluiden järjestäjinä.

-Sote-maakunnilla tulee olla mahdollisuus toteuttaa asiakaslähtöisiä ja kustannustehokkaita palveluiden järjestämiskäytäntöjä kunkin alueen omista lähtökohdista parhaalla mahdollisella tavalla ja tarkoituksenmukaisimmalla palvelu- ja tuotantorakenteella.

-Valtion ei tule ottaa itselleen tehtäviä tai päätösvaltaa, jotka ovat päällekkäisiä sote-maakuntien järjestämistehtävän kanssa. Kansallinen koordinaatio on tarpeellista, mutta se ei saa puuttua järjestäjän itsehallintoon ja toimivaltaan.

-Esitettyä maakuntien ja ministeriöiden välistä neuvottelumenettelyä on selkeytettävä niin, että päätösvalta alueen palvelutuotannosta on aidosti maakunnilla, joissa on paras ymmärrys asukkaiden palvelutarpeesta. Läpinäkyvyys ja ajantasainen tietopohja ovat tässä avainasemassa ja järjestäjät tulee velvoittaa tuottamaan tietoa toimintansa vaikuttavuudesta ja kustannuksista.

90. Muut yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

-

Tiikanen Tamilla
Familiar Oy - Harri Pomell, toimitusjohtaja